

Covid-19 Salgınında Aşı Karşıtlarının Twitter’da #aşiolmayacağım Etiketini Altında Yaptığı Paylaşımların Kamu Sağlığı Politikaları Bağlamında Analizi*

Analysis of Anti-vaxxers’ Posts at Twitter Under the Hashtag of “#iwontgetavaccine” in Terms of Public Health Policies During the Covid-19 Pandemic

Kamil Demirhan, Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, demirhankamil@beun.edu.tr,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9905-6327>

Ali Erdem Başçoban, Arş. Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi alierdembascoban@hotmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6326-8237>

Öz

Bu çalışma, aşı karşıtlığı söyleminin temel argümanlarını Twitter’da #aşiolmayacağım etiketine gönderilen mesajların içeriklerini analiz ederek ortaya çıkarmaktadır. Söylem kuramı bağlamında, sosyal medyanın kamuoyu ve kamu politikalarını etkileme gücü bulunmaktadır. Bu çalışmada, Twitter’da yapılan paylaşımlarda kullanıcıların Covid-19, aşı süreci, kamu

politikaları, küresel örgütler, bilim insanları, aşı olan veya olmayan insanlara ilişkin görüşleri tespit edilmektedir. Çalışma, Türkiye’de Twitter kamusunun aşı karşıtlığı etiketi altında karşılaştığı söylemi göstermektedir. Twitter’da gelişen bu söylemin tespiti, kamu politikası aktörleri için karar alma ve uygulama süreçlerinde salgın sırasında bilgi ve veri kaynağı olarak önem taşımaktadır.

Abstract

This research find outs the main arguments of anti-vaxxers’ discourse analyzing the contents of tweets posted to “#aşiolmayacağım (#iwontgetavaccine) hashtag on Twitter. With regards to discourse theory, social media has an influence on public opinion and public policies. This study identifies the Twitter users’ thoughts about Covid-19, vaccine, public policies, global

organizations, scientist, and people vaccinated or not. It points out that the anti-vaccine discourse has been visible for public on Twitter. The investigation of anti-vaccine opinions on Twitter is important for public policy actors providing information and data in the processes of decision making and policy implementation during pandemic.

Anahtar Kelimeler

Keywords

Aşı Karşıtlığı, Kamu Sağlığı Politikaları, Covid-19, Infodemi, Twitter
Anti-Vaxxers, Public Health Policy, Covid-19, Infodemic, Twitter

Geliş Tarihi / Recieved: 11.10.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 23.12.2021

*Bu çalışmanın ilk versiyonu, “Covid-19 Salgını Sürecinde Aşı Karşıtlığı Söylemleri ve Kamu Sağlığı Politikaları: “#Aşiolmayacağım” Etiketini Altındaki Paylaşımlar Üzerine Bir İnceleme” başlığıyla ISEPA 21’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Demirhan, K., Başçoban, A.E. (2021). Covid-19 Salgınında aşı karşıtlarının Twitter’da #aşiolmayacağım etiketi altında yaptığı paylaşımların kamu sağlığı politikaları bağlamında analizi. Yeni Medya, 2021(11), 88-115.

Giriş

Bu çalışmanın amacı; son yıllarda siyasal alanda önemli bir kamusal iletişim ortamı olan Twitter’da, Covid-19 salgınıyla mücadelede devletin önemli bir güç olarak kabul ettiği aşya karşı ortaya çıkan tepkileri, aşı karşıtlığı söylemi çerçevesinde tespit etmektir. Araştırma bulgularının, kamu politikası aktörleri için, aşı karşıtlığıyla ilgili politika oluşturma sürecine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmada; aşı üzerinden oluşan kamusal tartışmanın temel dinamikleri hakkında bilgi verilerek, bu sürecin bir toplumsal çatışmaya dönüşme potansiyeli olduğuna dikkat çekilmektedir.

Sosyal medya ve sosyal ağ platformları arasında kamusal iletişimin yoğun olarak gerçekleştiği bir alan olarak Twitter, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de uzun süredir bilgi ve haber paylaşma, görüş oluşturma/yayma, kitleleri manipüle etme, destek sağlama, takipçi toplama vb. pek çok amaçla kullanılmaktadır. Twitter, zaman zaman insanların fikirlerini özgürce paylaştığı, aktif katılımı güçlendiren, dezavantajlı gruplar için kendini ifade imkânı sağlayan demokratik bir platform olarak görülürken; bazen de içi yalan haber ve safsatalarla dolu, insanları pasifleştiren, vatandaşların kararlarını yanlış etkileyen, küresel ekonomik güçlere araç olan, demokrasiye karşı bir platform olarak görülmektedir.

Covid-19 salgını süresince kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve bilim insanları tarafından kamu sağlığına ilişkin politikaları vatandaşlara iletme, onları yönlendirme, bilgilendirme amacıyla Twitter’ın kullanıldığı bilinmektedir (Zeemering, 2021). Twitter, hem salgınla mücadeleye katkı sağlayacak paylaşımlara, hem de insanları yanlış yönlendiren içerikte paylaşımlara ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle Covid-19 salgını süresince sosyal medyada yapılan yanlış ya da gerçek olmayan paylaşımlar için “infodemi” kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Jennings vd., 2021: 1).

Bu anlamda salgınla mücadelede Twitter iletişiminin hem avantaj, hem de dezavantajlarından söz etmek mümkündür. Yaşanan süreçte Twitter’da en fazla tartışılan konulardan biri de; aşı olma konusudur. Kamu sağlığını korumak ve salgının sosyo-ekonomik alanlardaki olumsuz sonuçlarını azaltmak bakımından kurumlar aşyaı teşvik etmiştir. Buna karşın insanlar arasında artan aşı tereddütü, aşılama sürecinde aksaklıklar ve kamu sağlığıyla ilişkili diğer kamusal kararlar üzerinde çeşitli sonuçlar doğurmaktadır (World Health Organization [WHO], 2014: 9). Ayrıca, aşyaı destek verenler ile aşı karşıtlığının seçmen tercihlerini etkileyen bir unsur haline geldiğini ve bu durumun siyasal iletişimin önemli bir tartışmasını oluşturduğunu söylemek de mümkündür.

Çalışma kapsamında, Twitter’da açılan #aşyolmayacağım etiketi altında yapılan paylaşımlara odaklanılmaktadır. Bu sayede, Türkiye’de Twitter kullanıcılarının #aşyolmayacağım etiketi altında oluşturduğu görüş ve iddialar incelenmektedir. Twitter; toplumdaki görüş ve iddiaların tespiti için önemli bir bilgi kaynağı sağlamaktadır. Bu süreçte, Twitter aracılığıyla aşı karşıtı söylemin temel dayanaklarının hızlı bir şekilde tespiti mümkündür. Konu ile ilgili söylemlerin temel dayanak noktalarının tespit edilmesi, kamu politikası aktörleri için oluşturulan politikalarda yol gösterici rol oynayabilir. Çalışmada incelenen etiket altındaki paylaşımlar, yalnızca aşı karşıtlarını içermemektedir. Aynı zamanda aşyaı savunan fikirleri de içermektedir. Bu platform karşıt fikirlerin karşılaştığı agonistik bir alanı da oluşturmakta, konuyla bağlantılı olarak olası çatışma noktalarının toplumdaki karşıtlıkları hakkında da fikir vermektedir.

Kavramsal Çerçeve

Aşı Karşıtlığı

Literatürde aşı reddi ile ilgili yapılan çalışmalar arasında karşılaşılan ilk olgu “Aşı Reddi” ve “Aşı Tereddütü” kavramsal ayrışmasıdır. Dünya Sağlık Örgütü’nün yaptığı tanıma göre (2014: 8) aşı tereddütü kavramı; aşı hizmetlerinin mevcudiyetine rağmen aşılardan kabulünde veya reddedilmesindeki gecikmeyi ifade eder. Aşı tereddütü karmaşıktır ve bağlama özgüdür; zaman, yer ve aşılar göre değişir. Memnuniyet (complacency), elverişlilik (convenience) ve güven (confidence) gibi faktörlerden etkilenir. Aşılar konusunda tereddüt içerisinde olan bireyler, kendi içlerinde farklı noktalarda bulunabilirler. Bu anlamda aşı tereddütü bütün aşıların tamamen kabul edilmesi ile bütün aşıların tamamen reddedilmesi arasında dağılan farklı noktalarda bulunan bireyleri kapsar. Bu kişiler kimi aşıları yaptırma konusunda rıza gösterebilirken, bazılarını reddedebilir, aşılanmayı geciktirebilir ya da aşıları ve onların yararlarını kabul ederken aşı yaptırma noktasında kararsız olabilirler (WHO, 2014: 9). Aşı reddi kavramı ise; bütün aşıların tam anlamıyla reddedilmesi ve yaptırılmaması anlamına gelmektedir (Bekis Bozkurt, 2018: 72).

Aşı reddi ve aşı tereddütü kavramları arasındaki kavramsal ayrışma, aşıların reddedilmesinin sebeplerinde de kendisini göstermektedir. Bu sebeplerden bazıları döneme ve/veya bağlama göre değişiklik gösterebilmektedir ki; bu durum da aşılar karşı tereddüt içerisinde olan bireylerin tümünden aşıları reddetmediğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Aşıların reddedilmesinin sebepleri literatürde incelendiğinde karşımıza; aşıların olası yan etkileri ve içeriklerinin yeterince bilinmemesi (Erkekoğlu vd., 2020: 210; Bekis Bozkurt, 2018: 72; Yiğit vd., 2020: 1258; Ataç & Aker, 2014: 44; Yıldız vd., 2021: 202), toplumda tanınırlığı ve güvenilirliği olan kişilerin aşılar ile ilgili yaptığı olumsuz veya çekinceli açıklamalar (Erkekoğlu vd., 2020: 210; Bekis Bozkurt, 2018: 72), kimi dini nedenlerden ötürü aşı yaptırma konusunda kararsız olma durumu (Erkekoğlu vd., 2020: 211; Yiğit vd., 2020: 1258; Ataç & Aker, 2014: 45; Yıldız vd., 2021: 202), aşıları üreten firmalara karşı olan güvensizlik ve kaygılar (Bekis Bozkurt, 2018: 72), aşıların herhangi bir faydasının olmadığı veya faydasından daha fazla zararlarının olduğu düşüncesi (Yiğit vd., 2020: 1258; Ataç & Aker, 2014: 44), “alternatif”/tamamlayıcı tıbbın ya da kimi doğal yöntemlerin aşılar göre daha faydalı olduğu inancı (Bekis Bozkurt, 2018: 72; Yiğit vd., 2020: 1258) gibi sebepler çıkmaktadır.

Sosyal Medya ve Aşı Karşıtlığı

Bu noktada, sosyal medyanın aşı reddi ya da aşılar karşı tereddüt oluşturma hususunda önemini vurgulamakta fayda vardır. Sofuoğlu Kılıç’a göre (2021: 106) aşı reddi ile ilgili gönderileri sosyal medyada 5-10 dakika arasında görüntülemek bile kişilerde aşı reddini oluşturabilmekte ve oluşan bu olumsuz düşünceler neredeyse beş aya kadar bu kişilerde devam edebilmektedir. Aynı çalışmada, aşı reddi ile sosyal medyayı bilgi kaynağı olarak kullanma konusunda doğru orantılı bir ilişki olduğu da ortaya konmuştur. Buna ek olarak sosyal medyanın birincil haber alma kaynağı olarak kullanılması ile aşı reddinin doğması sonucuna Akyüz de (2021: 183) ulaşmıştır. Ancak Akyüz çalışmasında aynı zamanda Facebook kullanıcılarının aşılar yönelik komplo tutumlarının arttığını, fakat Twitter kullanıcılarının ise aşılar karşı komplo tutumlarının azaldığını tespit etmiştir. Literatürde yer alan Birleşik Krallık temelli yapılan bir çalışmada, sosyal medya kullanıcıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir boyutta olan aşı tereddütü ile karşılaşılmış ve katılımcıların %33’ünün sosyal medyayı Covid-19’a karşı aşığı teşvik etme yönünde kullandığı, %10’unun sosyal medyayı başkalarını Covid-19 aşılarından vazgeçirmek için kullandığı bulgusuna ulaşmıştır (Chadwick vd., 2021).

Katılımcıların %40'ı sosyal medyayı aşılardan ne teşvik etme yönünde, ne de vazgeçirmek adına kullanmadığını belirtirken; %18'i ise konu hakkında "Bilmiyorum" cevabını vermiştir (Chadwick vd., 2021: 10). Aynı çalışmanın bulguları arasında ankete katılan kişilerin aşılardan konusundaki tereddütlerinin seviyesi ile sosyal medya üzerinden aşılardan reddeden kampanyaları desteklemeleri arasında doğrusal bir ilişki görülmüştür. Yine literatürdeki başka bir çalışmada New York, Londra, Mumbai, Sao Paulo ve Pekin şehirlerindeki Twitter kullanıcılarının aşılardan ile ilgili tutumları hakkında attıkları tweetler incelenmiş ve bahsedilen şehirlerde yaşayan Twitter kullanıcılarının yaklaşık %10-20'sinin aşılardan konusunda, aşılardan güvenli ve etkili olmadığı sebeplerinden ötürü bir tereddüt yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Hou vd., 2021: 8-9). Yine aynı çalışma kapsamında, aşılardan ile ilgili atılan tweetlerde aşılardan yönelik negatif bir tutum belirtenlerin, pozitif tutum belirtenlere göre daha fazla takipçisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Hou vd., 2021: 9).

Sosyal medya kullanıcıları ve onların aşılardan ile ilgili beyanları göz önüne alındığında sosyal medyada yayılan kimi yanlış bilgiler ve bu yanlış bilgilerin, kişilerin aşılardan ile ilgili tutumlarını etkilediği görülmüştür. Yanlış bilgilerden dolayı Covid-19 pandemisine ve aşılardan karşı komplo tutumu geliştiren bireyler sonucunda, infodemi kavramsallaştırması yeniden gündeme gelmiştir. Sosyal medya üzerinden yayılan yanlış bilgiler, Covid-19'a karşı mücadelede önemli zorluklardan birisi haline gelmiştir (Gölbaşı & Metintaş, 2020: 134). Jennings ve diğerlerinin (2021: 1) çalışmasına göre; güvensizlik ve yanlış bilgilendirme sosyal medya üzerinden katlanarak büyümekte ve pandemiye karşı girişilen mücadele sadece pandemi ile sınırlı kalmayarak, aynı zamanda infodemi ile mücadeleye dönüşmektedir.

İsviçre merkezli bir çalışmada Twitter içeriklerinin incelenmesi sonucunda aşı karşıtı olarak sınıflandırılan kategorideki kişilerin daha çok re-tweet yaparak ve atılan tweetlere cevap vererek Twitter'da aktif faillik gösterdikleri sonucuna ulaşırken, aşı yanlıları olarak sınıflandırılan kategorideki kişilerin ise doğrudan tweet atarak Twitter'da aktif oldukları sonucuna varılmıştır. Çalışmada bu durum aşı karşıtlarının doğrudan bilgi paylaşımı yerine, bir anlamda yankı odası oluşturarak sosyal medyada etkinliklerini arttırdıklarını göstermeleri şeklinde yorumlanmaktadır (Germani & Biller-Andorno, 2021). Yine aynı çalışmada atılan tweetlerin içerikleri incelendiğinde aşı karşıtı atılan tweetlerin daha çok komplo teorileri ile ilgili olduğu ve duygulara hitap eden tweetlerden oluştuğu görülürken; aşı yanlıları tweetlerin ise aşı karşıtları ve kontrol grubuna kıyasla daha fazla bilimsel içerikli tweetler attığı sonucuna ulaşılmıştır (Germani & Biller-Andorno, 2021).

Polonya merkezli bir çalışmada Facebook'ta popüler aşı karşıtı grupların içerikleri incelendiğinde ortaya çıkan sonuç; aşı karşıtı içeriklerin %28,2'sinin komplo teorileri/gerçeği arama, %19,9'unun yanlış bilgi ve yalan, %14'ünün aşılardan güvenlik ve etkililiği, %13,2'sinin medeni haklar, %10,9'unun zarar gören çocuklar/kişisel deneyimler, %8,5'inin ahlak, din ve ideoloji, %5,4'ünün alternatif tıp kategorilerinde olduğu görülmüştür (Klimiuk vd., 2021: 2028-2030). Çalışmanın bulgularına göre; Polonya'da Facebook üzerinden örgütlenen aşı karşıtı grupların yarıya yakınının temel argümanlarının komplo teorileri, yanlış ve yalan bilgi üzerine kurulu olduğu görülmektedir. Bu argümanlar daha detaylı bir şekilde incelendiğinde komplo teorileri/gerçeği arama kategorisi altındaki gönderilerin; %54,4'ü nüfus azaltımı/soykırım (depopulation/genocide), %13,1'si aşılardan negatif sonuçlarını onaylayan doktorlar ve sağlık çalışanları, %6,7'si toplumu organ bağışçısı olmaya hazırlama ve yine %6,7'si küresel güçlerin ulusal hükümetleri yönetmesi şeklinde sıralanmaktadır. Yanlış ve yalan bilgi kategorisindeki gönderiler detaylı incelendiğinde; %42,9'unda aşı karşıtı uzmanlara verilen linkler/referanslar, %22,9'u ise "aşılı insanların bağışıklık kazanıp hastalığı yaydığı" iddiası gibi içerikler paylaşmaktadır. İncelenen çalışmanın bulgularında da aşı karşıtlarının sosyal medya üzerinden örgütlenmesi

aşamasında sundukları argümanların büyük çoğunluğunun komplo teorileri ve yanlış bilgiler olduğu görülmektedir. Çalışmanın sonuç bölümünde sosyal medya üzerinden örgütlenen aşı karşıtlarının duygulara hitap eden söylemlere sahip oldukları ve görüşlerinin değiştirilmesinin zor olduğuna kanaat getirilmiştir (Klimiuk vd., 2021: 2034).

Yine literatürde Twitter’daki aşı karşıtı ve aşı yanlılarının tweetlerinin 4 yıllık bir süre zarfı boyunca incelendiği başka bir çalışmanın bulgularına göre; aşı karşıtlarının argümanları arasında komplo teorileri ve aşı sahtekârlığı gibi temaların öne çıkanlar temalar olduğu görülmekle birlikte, kendi görüşlerinde kararlı oldukları ve aşı yanlılarına göre daha kesin bir terminoloji kullandıkları belirtilmiştir (Mitra vd., 2016: 276). Yine aynı çalışma, aşı karşıtlarının görüşlerinin kendi içinde bir yalıtılmışlık niteliği bulunmasından ötürü, bu düşüncelerin değiştirilmesinin zorluğunu da ortaya koymaktadır (Mitra vd., 2016: 276). Bu durum pandeminin aynı zamanda bir infodemiye dönüşmesinin ve yayılan yanlış bilgilerdeki ısrarlı tutumunun değiştirilmesinin zorluğunu vurgulamaktadır.

Yöntem

Twitter’da gerçekleştirilen iletişimin içerik analizi tekniğiyle tematik olarak sınıflandırılması, sosyal bilimler alanında kullanılan bir yöntemdir (Small, 2012). Özellikle etiketler belirli bir konu hakkında içerikleri bir araya getirmeleri bakımından, içerik analizi için tercih edilmektedir. Türkiye’de Covid-19 aşısı, bir aşı takvimi çerçevesinde uygulanmaya başlamıştır. Buna göre birinci aşamada; sağlık çalışanları öncelikli olarak, yaşlı, engelli vatandaşlar, 65 yaş üstü bireyler ikinci aşamada; hizmetlerin sürdürülmesi için öncelikli sektörler, 50-64 yaş arası bireyler üçüncü aşamada; kronik hastalığı olan kişiler ve 45-49 yaş aralığından başlayarak 17-24 yaş arasındaki bireylere kadar aşı programı takip edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2021). Haziran ayı itibariyle aşı hakkı tanımlanan vatandaşların sayısı artmış, öğretmenler için aşı süreci başlamış, 2021 yılı Temmuz ayı içerisinde yüz yüze eğitim ve öğrencilerin aşı olması konusu gündeme gelmiştir. Bu süreçte normal hayata dönüş için aşının zorunlu olması yönündeki görüşler ve aşı karşıtı görüşler sosyal medyada giderek daha fazla görünür hale gelmiştir. Bu çalışmada incelenen tweetler bu görüşlerin yoğun bir şekilde gündemde olduğu 23 Temmuz – 3 Ağustos 2021 tarihleri arasında paylaşılan tweetleri kapsamaktadır. Bu tarih aralığında Twitter’da, #aşıolmayacağım etiketi altında paylaşılan ve tweet arşivleme yöntemiyle toplanan 1836 mesaj içerisinde basit rastgele örneklem tekniğiyle 395 tweet seçilmiştir. Bu tweetler içerik analizi tekniği ile 14 başlık altında sınıflandırılmıştır. Başlıklar altında kodlama süreci iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve tüm tweetler için farklı kategorilerde kodlanan tweetlerin oranı %6 olarak tespit edilmiştir. 395 tweetin 57’si konu dışı ya da sınıflandırmaya uygun anlamlı bir içeriğe sahip olmadığı için analiz dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla, incelenen bu 14 başlık altında sınıflandırılan tweetlerin toplam sayısı; 338’dir. Bu başlıklar aşağıda sıralanmıştır.

- Aşının zararlı olduğu ve/veya ruhsatsız olduğu düşüncesi
- Aşının salgını bitirmediği, yararsız olduğu, aşının salgını arttırdığı düşüncesi
- Dinsel sembolizm
- Aşı protestosu çağrıları
- Aşılı ve aşısız insanlar arasında gerilim yaratacak ifadeler
- Aşı karşıtı siyasi partilere destek veren düşünceler

- Küreselleşme karşıtı söylem, aşı şirketlerine, küresel devletlere yönelik tepki ifadeleri
- Aşının zorunlu olması/ aşıya zorunlu bırakılma ve karar alıcılara ve devletin aşılama konusundaki kampanyalarına tepki ifadeleri
- Özel işletmelerin aşısızlara hizmet vermeme, çalışanları zorla aşılama kararına tepki ifadeleri
- Aşıyla ilgili konuşan akademisyenlere tepki ifadeleri
- Salgının gerçek olmadığı fikri
- Sinovac aşısına referansla Çin karşıtlığı yapan görüşler
- Aşı karşıtlarına tepki
- Aşıya destek

Bu başlıklar içerisinde, aşı karşıtlarına tepki ve aşıya destek veren görüşler de bulunmaktadır. Bu iki başlık aynı zamanda bir tartışmada aynı çatı altında farklı fikirlerin yer alma potansiyelini de göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmanın temel sorusu; #aşıolmayacağım etiketi altında aşı karşıtlığı söyleminin temel argümanlarının neler olduğudur. Sosyal medyanın, çevrimiçi kamusal bir iletişim alanı olarak, söylem kuramı (Habermas, 1999) bağlamında kamu politikalarını etkilediği düşünüldüğünde, Twitter’da konuyla ilgili yapılan ve iletişim sürecinde yayılan paylaşımlarda kullanıcıların Covid-19, aşı, hükümet politikaları, küresel kurumlar, bilim insanları ve aşığı savunanlara ilişkin görüşlerinin önemi artmaktadır. Çalışma; retweet ya da orijinal tweet ayrımı yapılmadan değerlendirilmiştir. İçerik analizi tekniğinden yararlanılmış olup, etik açıdan hiçbir kişisel bilgi ya da bir kişinin kimliğini belli edecek herhangi bir tweet çalışmada paylaşılmamıştır.

Bulgular

Çalışmanın bulguları çerçevesinde, #aşıolmayacağım etiketi altında paylaşılan mesajların dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre aşı karşıtlığı en yüksek oranda “Aşının zararlı olduğu ve/veya ruhsatsız olduğu düşüncesine” dayanmaktadır. Salgının gerçek olmadığı düşüncesi ise en az paylaşılan yaklaşımdır.

Tablo 1. Temalara Göre Paylaşılan Mesajların Dağılımı

Tema	Tweet Sayısı	Tweet Oranı (%)
Aşının zararlı olduğu ve/veya ruhsatsız olduğu düşüncesi	122	36,09
Aşılı ve aşısız insanlar arasında gerilim yaratacak ifadeler	65	19,23
Aşının zorunlu olması/ aşıya zorunlu bırakılma ve karar alıcılara ve devletin aşılama konusundaki kampanyalarına tepkiler	47	13,91
Dinsel sembolizm	38	11,24
Küreselleşme karşıtı söylem, aşı şirketlerine, küresel devletlere yönelik tepkiler	19	5,62
Aşı karşıtlarına tepkiler	17	5,03
Aşının salgını bitirmediği, yararsız olduğu, aşının salgını arttırdığı düşüncesi	12	3,55
Aşı karşıtı siyasi partilere destek veren düşünceler	6	1,78
Aşıya destek	3	0,89

Özel işletmelerin aşısızlara hizmet vermeme, çalışanları zorla aşılama kararına tepki ifadeleri	3	0,89
Aşıyla ilgili konuşan akademisyenlere tepkiler	2	0,59
Sinovac aşısına referansla Çin karşıtlığı yapan görüşler	2	0,59
Aşı protestosu çağrıları	1	0,30
Salgının gerçek olmadığı	1	0,30
Toplam	338	100

“Aşının zararlı olduğu ve/veya ruhsatsız olduğu düşüncesi” kategorisi altında yapılan paylaşımların oranı; %36,09’dır. Bu paylaşımlar daha yakından incelendiğinde, aşı sonrasında bir yakının ölümü ya da farklı sağlık sorunlarıyla karşılaşması ve yoğun bakıma kaldırılması, aşılardan içerdiği kimyasalların zararları, yan etkilerinin belirsiz olduğu, kullanım onayı ve lisansı olmadığı, sorumluluğun alınmadığı, aşı öncesinde imzalatılan rıza belgesi nedeniyle aşıya ilişkin artan güvensizlik, bu kategoride sınıflandırılan paylaşımlarda ön plana çıkan unsurlardır.

“Aşılı ve aşısız insanlar arasında gerilim yaratacak ifadeler” kategorisinde paylaşılan tweet oranı; %19,23’tür. Burada aşılı olanların ya da aşı yaptırmayı reddedenlerin birbirlerine yönelik görüşleri tespit edilebilmektedir. Bu etiket bağlamında, daha çok aşı olanlara yönelik olumsuz ifadeler ağırlıktadır. Bunlardan bazıları, aşısızların rahatça dışarıda maskesiz gezebilmeleri için aşı olanlara evlerinde oturmaları söylenmekte ve paylaşımı yapan kullanıcı aşı olanları hiç umursamadığını belirtmektedir. Bir kullanıcı aşı karşıtlarını trollükle nitelendirmektedir. Bir paylaşımda aşı olanlar “koyuna” benzetilmekte, daha beter olmaları umulmaktadır. Aşı olanların, aşı karşıtlarından aşı olmasını beklemesi hadsizlik olarak değerlendirilmektedir.

“Aşının zorunlu olması/ aşıya zorunlu bırakılma ve karar alıcılara ve devletin aşılama konusundaki kampanyalarına tepkiler” kategorisinde sınıflandırılan tweetlerin oranı; %13,91’dır. Bu tweetlerin içeriklerinde; aşı olmadığı için işini kaybetme endişesi, aşısızların vatandaşlık bakımından ayrılaştırıldığı düşüncesi, zorunlu aşının anayasal bir suç olduğu fikri, aşı kartı ile aşısızlara getirilen sınırlandırmaların bir zulüm olduğu ileri sürülmektedir. Bu konuda Fahrettin Koca’ya yönelik eleştiriler ve hakaretimiz ifadelerin dile getirildiği görülmektedir. Aşı karşıtlarının, Twitter üzerinden aşı kartı zorunluluğu getiren kamu ya da özel kurumlarının isimlerini ve yapılan uygulamaları paylaştığı görülmektedir. Burada aşı olmayı dolaylı olarak zorunlu kılan uygulamaların sert bir şekilde eleştirildiği hatta bu uygulamaların işaret ettiği aşının, insanı “kobay” yerine koyduğunu belirterek bunu “faşizm” olarak nitelendiren tweetler bulunmaktadır. Paylaşımlarda zorunlu aşıya karşı fikirlerin Sağlık Bakanlığı dışında Bilim Kurulu, TBMM, Sivil Toplum Kuruluşları ve İçişleri Bakanlığı’na da iletildiği gözlemlenmektedir. Aşı karşıtlarının hedefine takılanlar arasında aşıya yönelik destek ifadeleri nedeniyle sanatçılar ve akademisyenler bulunmaktadır.

“Dinsel sembolizm” kategorisi altında paylaşılan tweetlerin oranı; %11,24’tür. İçeriklerde ön plana çıkan unsurlar; aşının zararlarının insanlara anlatılması, “insanlara dinsel bir hakikatin tebliği edilmesi” olarak görüldüğü, bu tebligatı “anlayanların” “gerçek kurtuluşa erenler” olacağı belirtilmektedir. Bir başka tweette ünlü boksör Mike Tyson’un bir kıyafetindeki “Allah’a inanıyorum, aşıya değil” mesajının destek görerek yayıldığı tespit edilmiştir. Bir diğer paylaşımda aşının haram olduğu belirtilmiş ve bakanlar için “harama onay veriyorsunuz” şeklinde dinsel referanslara sahip eleştiriler yöneltilmiştir.

“Küreselleşme karşıtı söylem, aşı şirketlerine, küresel devletlere yönelik tepkiler” kategorisinde paylaşılan tweetlerin oranı; %5,62’dır. Mesajlarda, Covid-19 salgını küresel

şirketlerin planına benzetilmekte, küresel emperyalizm olarak değerlendirilmekte ve “plandemi” ifadesi tweetlerde yayılmaktadır. Bu yaklaşım bağlamında çeşitli spekülasyonların olduğu söylenebilir. Örneğin; dünyada aşılara karşı çıkan beş siyasi liderin öldüğü haberi paylaşılmaktadır. Aşının bir biyolojik silah olduğu, özellikle dünya nüfusunu azaltma fikrine dayandığı dile getirilmiştir. Bu kategorideki tweetlerde en fazla hedef alınan kişilerden biri; Bill Gates’dir. Özellikle dünya nüfusunun %15 oranında azaltılmak istendiği ve bunun yolunun da aşı ile sağlanmaya çalışıldığı öne çıkan söylemler arasındadır. Bu çerçevede küresel düzeydeki bir planın parçası olarak insanlara aşı yoluyla çip takılacağı iddiaları da paylaşımlar arasındadır.

“Aşı karşıtlarına tepkiler” kategorisinde paylaşılan tweetlerin oranı; %5,03’tür. Bu paylaşımlarda, aşı karşıtları yönelik tepkiler ifade edilmekte, ülkedeki vaka sayıları ve ölümlere rağmen halen aşı karşıtlığının yapıyor olması eleştirilmektedir. Aşı olmayanların hastalığı çok ağır geçirirken, aynı ailede aşı olan kişilerin çok hafif atlattıkları vurgulanmaktadır. Aşısız hasta olan kişilerin tedavi masraflarını kendilerinin karşılaması, hatta sağlık sisteminde yarattıkları maliyetleri de üstlenmeleri gerektiği ifade edilmektedir. Tweet içeriklerinde aşı olmayanlara devletin kısıtlama getirmesi gerektiği ve bu konuda düzenleme yapmakla devletin sorumlu olduğu vurgulanmaktadır. Aşının salgını uzattığı gerekçesiyle insanların yaşamış olduğu ekonomik sorunlar, eğitim ve çalışma yaşamına ilişkin sorunlar hatırlatılmakta ve bunların bitmesi için aşının gerekliliği dile getirilmektedir.

“Aşının salgını bitirmediği, yararsız olduğu, aşının salgını arttırdığına yönelik fikirler”in paylaşıldığı tweetlerin oranı; %3,55’tir. Aşıların salgının daha da artmasına neden olacağı ifade edilmiş, aşığı geliştiren kişilerin fikirlerine referans verilmiştir. Aşı olanların da Covid-19’a yakalandığı ve içlerinde ölümlerin olduğu ileri sürülmekte, bu durumda aşının yan etkilerini de dikkate alarak aşı olmanın bir anlamı olmadığı fikri paylaşılmaktadır. Aşının bu kadar kolay ulaşılabilir olması nedeniyle, aşının yararsız olduğuna ilişkin paylaşımlara da rastlanmaktadır.

“Aşı karşıtı siyasi partilere destek veren düşünceler” kategorisinde yapılan paylaşımların oranı; %1,78’dir. Bu kategoride, aşı karşıtlarının paylaşımlarında Yeniden Refah Partisi Genel Başkanı Fatih Erbakan’a destek mesajları öne çıkmakta, 23 milyon aşısızın kendisinin arkasında olduğu belirtilmektedir. Bu destekler içerisinde Fatih Erbakan’ın zorunlu aşı ve zorunlu PCR testi uygulamalarına karşı açıklamaları ile küresel emperyalizme karşıtlığı arasında bir ilişki kurulduğu söylenebilir. Paylaşımlarda kullanıcıların “oylarını kendilerini aşından kurtaracak lidere verecekleri” yönünde ifadeleri yer almaktadır.

Diğer altı kategorideki içeriklerin toplamı; %3,56’dır. Bu paylaşımların oldukça düşük oranda bu etiket altında yer almış ve yoğun bir şekilde yayılmamıştır. Bunların içerisinde “aşıya destek verelerin” oranı; %0,89’dur. Bu etiketler arası fikir geçişkenliğinin olmadığını göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Aşı karşıtlığı söyleminin güçlü bir şekilde ifade edilmesi ve yaygınlık kazanmasında aşının zarar verdiği, riskli olduğu ve yeterince güvenilir olmadan uygulandığı düşüncelerinin etkili olduğu görülmektedir. Paylaşımlardaki en güçlü söylem, bu doğrultudaki paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu çalışmada dinsel nedenler, aşı firmalarına yönelik güvensizlik gibi nedenlerin, aşı karşıtlığının ana nedenleri arasında olduğu ve literatürde daha önce belirtilen nedenlerle benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Çalışmanın en dikkat çekici bulgularından biri; aşı olma ya da olmama durumunun insanlar arasında yarattığı karşıtlık ve gerilimdir. Güler’in (2021: 41) çalışması bu gerilimin varlığını Fransa özelinde ortaya koyarak desteklemektedir. Fransa’da kamusal alanların kullanımı için iki doz aşının zorunlu hale getirilmesi, protestolara neden olmaktadır. Bu anlamda aşı, toplum içerisinde yeni bir çatışma, ayrışma noktası oluşturmaktadır. Ayrıca bu noktanın siyasal olarak bir agonizma yarattığı da görülmektedir. Aşı karşıtları, aşı taraftarlarını küresel bir planın parçası olmakla suçlarken; aşı taraftarları da aşı karşıtlarını salgının toplumda yarattığı ekonomik, sosyal ve psikolojik olumsuz sonuçların nedenlerinden biri olarak nitelendirmektedir. Aralarındaki üslup oldukça sert, dışlayıcı ve birbirlerinin temel haklarını yok sayıcı niteliktedir. Aşı yanlılarının, aşı karşıtlarına yönelik aşağılayıcı ve alay edici bir üslubu olduğu da literatürde yer almaktadır (Gokhale, 2020: 871).

Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bakanı, Bilim Kurulu Üyeleri gibi kamu otoriteleri ve karar alıcılar da, aşı karşıtlarının yoğun eleştirileriyle karşı karşıyadır. Aşının zorunlu olması yönündeki açıklamaların, aşı karşıtları arasında ciddi bir tepki yarattığı görülmektedir. Aşı karşıtlığının yanı sıra, aşının zorunlu olmasına dönük açıklamalar, ya da zorunlu olmasa bile, vatandaşları aşı olmaya güçlü bir şekilde sevk eden politikalar, siyasal alanda da bir karşılık bulmaktadır. Her ne kadar kitlesel siyasal partiler aşı karşıtlığını destekleyen tutumlardan kaçınırsalar da, Yeniden Refah Partisi gibi bazı örneklerde aşının zorunlu olmasına karşı söylemlerin üretildiği ve bu söylemlerin aşı karşıtları arasında destek bulduğu görülmektedir. Fatih Erbakan’ın bu doğrultudaki söylemleri, aşı karşıtlığının ötesinde bir noktada, “küresel güçlerin planlarına meydan okuyan bir lider” söylemiyle destek bulmaktadır. Bununla birlikte bu desteğin, incelenen tweetlerle sınırlı bir değerlendirme olmak kaydıyla, çok güçlü olmadığı görülmektedir.

Aşıya ya da aşı zorunluluğuna karşı tepkiler dünyanın pek çok ülkesinde görülmüş ve aşı karşıtı protestoları, sosyal hareketleri yaratmıştır. İncelenen etiket altında, protesto çağrılarında rastlanmakla birlikte bunların oranı çok düşüktür. Bu açıdan, Türkiye’de aşı karşıtlığının toplumsal bir harekete dönüştüğünü, bu haliyle dönüşme potansiyeline sahip olduğunu söylemek güçtür. Buna karşın, salgının ve aşının dünya nüfusunu azaltmak için bir biyolojik silah olduğu ve bu silahı küresel şirketlerin elinde tuttuğu söyleminin bir potansiyeli olduğu görülmektedir. Bu bakımdan siyasal otoritenin küresel bir projenin uygulayıcısı olmakla nitelendirildiği ve suçlandığı dikkat çeken bulgular arasındadır.

Salgının ve aşının dünya nüfusunu azaltmak adına geliştirilen ve yayılan biyolojik bir silah olduğu söyleminin meşrulaştırma çabaları arasında, aşı karşıtlarının içinde yaşadıkları toplumun refahını ve geleceğini düşündükleri söyleminin yattığı görülmektedir. Buna karşın aşı taraftarlarının ise, yine içinde yaşadıkları toplumun refahı ve sağlığı açısından aşığı savundukları ve aşı karşıtlarını toplumun sağlığını tehlikeye atmakla suçladıkları bu kesim tarafından sıkça savunulan bir söylemdir. Gerek aşı karşıtlarının, gerekse aşı taraftarlarının bir anlamda toplumsal bir sorumluluk söylemi altında kendi görüşlerine bir meşruiyet zemini kazandırmaları ve bu meşruiyet fikirlerini savunuyor olmaları dikkat çekicidir. Birbirine karşıt olarak konumlanan iki grup toplumsal sorumluluk gibi ortak bir motivasyon noktasından hareketle zıt söylemler oluşturmakta ve yine bu ortak motivasyon noktasından yola çıkarak birbirleri arasındaki gerilimi arttırmaktadırlar. İki grubun ortak bir noktadan temel kazanıp birbirlerine karşıt bir pozisyonda konumlanması, tespiti önem taşıyan bir olgudur.

Bu çalışmanın sonucu; aşı karşıtlığının gelişmesi ve yayılması sürecinde Türkiye’de de sosyal medyanın etkili bir iletişimsel alan olduğunu göstermektedir. Sosyal medyanın kullanıcıları tarafından kolay erişilebilmesi ve bu nedenle toplumun farklı kesimlerini içinde barındırması bakımından araştırmacılara sunduğu fırsatların önemi literatürde de ele alınmaktadır (Dredze

vd., 2015: 550). Covid-19 salgını süresince sosyal medyanın salgınla ve tedavi ile ilgili uygulanan politikalar ve önlemlerle alakalı yalan ve yanlış bilgilerin yayıldığı bir alan olduğu, literatürde sıklıkla vurgulanmış ve yukarıda da bahsedildiği gibi infodemi kavramı çerçevesinde bir tartışmanın bu salgın döneminde de başlamasına sebebiyet vermiştir. Çalışma kapsamında, mesajlarda paylaşılan bilgilerin doğruluğundan ziyade hangi söylemlerin üretildiği ve yayıldığı incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda; aşı karşıtlığı söyleminin yayılmasında önemli oranda aşı sonrası bireylerde yaşanan olumsuzlukların etkili olduğu ve aşı yapılmadan önce sorumluluğu aşı yaptıran kişinin üstlenmesi nedeniyle ortaya çıkan güvensizliğe bağlı olarak karşıt söylemin arttığı görülmektedir. Aşılar karşı güvensizlik durumunun aşı karşıtlığındaki önemli sebeplerden birisi olduğu (Gokhale, 2020: 869) göz önüne alınırsa, bu güvensizliğin nedeninin anlaşılması daha da önem kazanmaktadır.

Aşı sonrası ortaya çıkan yan etki veya sağlıkta meydana gelen bozulmaların spesifik örnekler üzerinden incelenerek hastalığın ya da sağlık sorununun aşıyla ilgili olup olmadığının tespit edilmesi ve eğer sorun aşıyla ilgili değilse bunun kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. Ayrıca aşıların içeriklerine dair yapılacak bilimsel açıklamalar, halkın bilgilendirilmesi, aşıların içeriğine yönelik yalan ve yanlış bilgilerle mücadele edilmesi hususunda faydalı olacaktır. Kata'nın (2011: 3784) çalışması bu noktada yanlış bilgilendirmelere karşı eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Her şeyden önce bu konuda hasta yakınlarının güveninin sağlanması ve mümkünse hasta yakınlarının sorunun gerçek kaynağıyla ilgili açıklama yapması, kamuoyunda, sosyal medyada yayılan yanlış bilginin etkisini yitirmesini sağlayabilir.

Bu duruma ek olarak aşı karşıtlarının fikirlerini yayma noktasında daha çok duygulara hitap eden söylemleri kullanması ve bilimsel açıklamaları dikkate alma hususundaki isteksizlikleri göz önüne alındığından, kişilerin salgınla mücadele noktasında aşılama ile ilgili görüşlerinin değişmesi için kamu aktörlerinin duygulara hitap eden çeşitli kampanyalar geliştirmesi etkili olabilir. Literatürde aşı karşıtlarının fikirlerinin değişmesi adına kampanyaların düzenlenmesi, verilen çözüm önerileri arasında gelmektedir (Kata, 2011: 3784). Örnek olarak; aile bireyleri ya da yakınları hastalıktan etkilenmiş kişilerle etik sınırlar çerçevesinde yapılacak olan görüşmeler ve bu görüşmelerin yayınlanması, hastalığı ağır bir şekilde geçirip iyileşmiş insanların tedavi süreçlerinde yaşadığı sıkıntıların, bu hastaların yakınları tarafından paylaşılması, aşı karşıtlarının fikir ve tutumlarını değiştirme noktasında faydalı olabilecek önlemler arasında sayılabilir. Kamu spotları, halkın gözünde popülaritesi yüksek olan kamuya mal olmuş kişilerin yapacağı açıklamalar ya da bilim insanlarının açıklamalarının aşı karşıtları ya da aşı tereddütü yaşayan kişiler tarafından bazen olumsuz karşılandığı ve onlara ulaşmada yetersiz kaldığı görülmektedir. Paylaşılan tweetler arasında, aşıyla ilgili bilgi veren akademisyenlere yönelik tepkilere rastlanmaktadır. İnsanın rasyonel bir varlık olduğu görüşüne dayanarak, sadece rasyonel veriler ile kişileri ikna etme çabası özellikle aşı karşıtlarına yönelik çok da etkili olmamaktadır. Aşı karşıtlarının duygusal yüklü söylemler ile etki alanlarını arttırmaya çalışmaları Solomon'un (2007: 1) belirttiği gibi; insanın sadece rasyonel bir varlık olmadığını ve duygusal boyutunu da göstermektedir. Bu doğrultuda, sosyal medyanın kurumsal paylaşımlardan ziyade, bireysel deneyimlerin samimiyet içerisinde sıradan kullanıcılar tarafından paylaşıldığı bir ortam olduğunu unutmamak ve bu alanı daha aktif kullanmak, aşı karşıtlarının fikirlerini ve tutumlarını değiştirmede yardımcı olabilir. Kişiler bazen de aşının faydalarını görerek aşılarını olmalarına rağmen, aşıya karşı çekinmelerini sürdürmeye devam etmektedir.

Ekonomik, sosyal, kültürel, maddi ve manevi ihtiyaçların toplum tarafından salgın öncesindeki gibi karşılanması adına açılma tedbirleri büyük önem arz etmektedir. Bu tedbirlerin başında gelen aşı ile ilgili düzenlenen kampanyalarda, yukarıda bahsedilen pandemi öncesi

yaşam koşullarına dair yapılacak vurgular, aşı karşıtlarının fikir ve tutumlarının değişmesinde etkili olabilir. Aşılama yolu ile ekonomik sıkıntılardan daha hızlı bir şekilde çıkılabileceği, sosyal ve kültürel hayatın yeniden canlanabileceği ve toplumun diğer maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama noktasında daha çabuk bir toparlanma sağlanabileceğinin bu kampanya içeriklerinde vurgulanması, kampanyaların daha başarılı olması konusunda önemli adımlar olma potansiyeline sahiptir.

Twitter’da etiketler arası geçişkenlik son derece düşüktür. Genellikle aynı fikri savunan kişiler tek bir etiket altında toplanmakta, bir araya gelmektedir. Bu durum, bir etiketin altındaki mesajları okuyan kullanıcının, sürekli aynı argümanlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu açıdan, farklı etiketler altında farklı fikirlerin daha yaygın paylaşılmasında fayda bulunmaktadır. Dolayısıyla, görüşleri değiştirmek için aynı görüşü paylaşan insanlar arasında, aynı paylaşımları yapmanın anlamı yoktur. Twitter gibi sosyal medya ve ağ özelliklerini bir arada taşıyan uygulamalarda, bireylerin pratikte en temel faaliyetlerinin orijinal bilgiyi üretip paylaşmaktan ziyade üretilen bilgiyi yaymak olduğunu Germani ve Biller-Andorno’nun (2021:3) çalışması ortaya koymaktadır. Kullanıcıların yayma eğiliminde olduğu içerikleri, sosyal ağlar içerisinde aktif ve etkili kullanıcılara ulaştırmak bu açıdan önem taşımaktadır.

Bu çalışmadaki verilerin tek bir etiket altındaki paylaşımlardan oluşması, farklı fikirlerin analize imkân tanımamaktadır. Ayrıca verinin tek bir zamansal kesit içerisinde paylaşılan tweetlerden oluşması süreç içerisindeki değişimi anlamaya uygun değildir. Son olarak, bu çalışmanın kamusal alandaki iletişimi yalnızca Twitter üzerinden ele alması çalışmanın temel sınırlılıkları içerisinde yer almaktadır. Bu konuda, farklı etiketler altında ve farklı sosyal medya platformlarında gerçekleşen iletişime ilişkin veriler üzerinden yapılacak analizler, bu çalışmanın bulgularını değerlendirmek bakımından yararlı olabilir.

Kaynaklar

Akyüz, S. S. (2021). Aşı Karşıtlığı ve Şeffaflık Algısında İletişim Pratikleri ve Siyasal Aidiyetlerin Rolü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(2), 172-185.

Ataç, Ö. ve Aker, A. (2014). Aşı Karşıtlığı. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 42-47.

Bekis Bozkurt, H. (2018). Aşı Reddine Genel Bir Bakış ve Literatürün Gözden Geçirilmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, 8(1), 71-76.

Chadwick, A., Kaiser, J., Vaccari, C., Freeman, D., Lambe, S., Loe, B., . . . Yu, L.-M. (2021). Online Social Endorsement and Covid-19 Vaccine Hesitancy in the United Kingdom. *Social Media + Society*. <https://doi.org/10.1177/20563051211008817>

Dredze, M., Broniatowski, D., Smith, M., & Hilyard, K. (2015). Understanding Vaccine Refusal Why We Need Social Media Now. *American Journal of Preventive Medicine*, 50(4), 550-552. doi:<https://doi.org/10.1016/j.amepre.2015.10.002>

Erkekoğlu, P., Erdemli Köse, S., Balcı, A. ve Yirün, A. (2020). Aşı Kararsızlığı ve COVID-19’un Etkileri. *Literatür Eczacılık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 208-220.

Germani, F. ve Biller-Andorno, N. (2021). The anti-vaccination infodemic on social media: A behavioral analysis. *PLoS ONE*, 16(3). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0247642>

Gokhale, S. S. (2020). Monitoring the Perception of Covid-19 Vaccine using Topic Models. 2020 IEEE Intl Conf on Parallel & Distributed Processing with Applications, Big Data & Cloud Computing, Sustainable Computing & Communications, Social Computing & Networking (ISPA/BDCloud/SocialCom/SustainCom), (s. 867-874). Exeter.

Gölbaşı, S. ve Metintaş, S. (2020). Covid-19 Pandemisi Ve İnfodemi. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 5(COVID-19 Özel Sayısı), 126-137.

Güler, H. (2021). Sarı Yeleklilerden Aşı Karşıtlarına: Fransa'da Toplumsal Muhalefet. Arete Politik Felsefe Dergisi, 1(2), 31-46. doi:dx.doi.org/10.47614/arete.pfd.36

Habermas, J. (1999). Demokrasinin Üç Normatif Modeli. İçinde S. Benhabib (Editör), Demokrasi ve Farklılık (ss. 37-50). (Z. Gürata ve C. Gürsel, Çev.), Demokrasi Kitaplığı.

Hou, Z., Tong, Y., Du, F., Lu, L., Zhao, S., Yu, K., . . . Lin, L. (2021). Assessing COVID-19 vaccine hesitancy, confidence and public engagement: a global social listening study. Journal of Medical Internet Research. <https://doi.org/10.2196/preprints.27632>

Jennings, W., Stoker, G., Bunting, H., Valgarðsson, V., Gaskell, J., Devine, D., . . . Mills, M. (2021). Lack of Trust, Conspiracy Beliefs, and Social Media Use Predict COVID-19 Vaccine Hesitancy. Vaccines, 9(6).

Kata, A. (2011). Anti-vaccine activists, Web 2.0, and the postmodern paradigm – An overview of tactics and tropes used online by the anti-vaccination movement. Vaccine, 30(25), 3778-3789.

Klimiuk, K., Czoska, A., Biernacka, K. ve Balwicki, Ł. (2021). Vaccine misinformation on social media – topic-based content and sentiment analysis of Polish vaccine-deniers' comments on Facebook. Human Vaccines & Immunotherapeutics, 17(7), 2026-2035. <https://doi.org/10.1080/21645515.2020.1850072>

Mitra, T., Counts, S. ve Pennebaker, J. (2016). Understanding Anti-Vaccination Attitudes in Social Media. [Konferans sunumu özeti]. Tenth International AAAI Conference on Web and Social Media (ICWSM 2016), Köln, Almanya.

Small, T. A. (2012). What the Hashtag? A Content Analysis of Canadian Politics on Twitter. İçinde B. D. Loader, D. Mercea (Editörler), Social Media and Democracy. (ss. 109-128). Routledge.

Sofuoğlu Kılıç, N. (2021). Post-Truth Çağda Aşı Karşıtlığı. Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 16(31), 99-117.

Solomon, R. C. (2007). True to Our Feelings: What Our Emotions Are Really Telling Us. Oxford University Press.

WHO. (2014). Report Of The Sage Working Group On Vaccine Hesitancy. 08, 5, 2021 tarihinde https://www.who.int/immunization/sage/meetings/2014/october/1_Report_WORKING_GROUP_vaccine_hesitancy_final.pdf adresinden alındı

Yiğit, T., Oktay, B., Özdemir, C. ve Moustafa Pasa, S. (2020). Aşı karşıtlığı ve Fikri Gelişimi. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(53), 1244-1261.

Yıldız, Y., Telatar, T., Baykal, M., Aykanat Yurtsever, B. ve Yıldız, İ. (2021). COVID-19 Pandemisi Döneminde Aşı Reddinin Değerlendirilmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(2), 200-205.

Zeemering, E. S. (2021). Functional fragmentation in city hall and Twitter communication during the COVID-19 Pandemic: Evidence from Atlanta, San Francisco, and Washington, DC. *Government Information Quarterly*, 38(1), <https://doi.org/10.1016/j.giq.2020.101539>.

Extended Abstract

This study focuses on the posts under the hashtag #aşiolmayacağım (#iwontgetavaccine) on Twitter. With this, it is aimed to analyze the ideas put forward by Twitter users in Turkey under the hashtag #aşiolmayacağım. By detecting the anti-vaccine discourse on Twitter, it is desired to reveal how the negative consequences of the epidemic in various fields affect public policy actors. At the same time, the purpose of the study is to show that the importance of producing arguments against anti-vaccination rhetoric on Twitter as a public discussion.

The content of the study is limited with the users of Twitter who shared under the hashtag #aşiolmayacağım in Turkey. We applied the content analysis method to the tweets in order to categorize thematically. Rather than the accuracy of contents of the tweets, but which kinds of discourses were produced and expanded is examined. 395 tweets were selected by using simple random sampling method from 1836 messages shared under the hashtag #aşiolmayacağım. 57 of these tweets were unrelated to the topic or infeasible to classify thus, they were extracted from the selected 395 tweets. Therefore, number of the tweets which were analyzed is 338 and they were classified under 14 different subtitles which are; the idea of vaccine is harmful and/or unlicensed, the idea that the vaccine does not end the epidemic, it is useless, and it increases the epidemic, religious symbolism, calls for protesting the vaccine, the statements which create tension between the vaccinated people and the unvaccinated ones, the ideas that support the political parties which are against the vaccines, the reactionary statements against the vaccine companies, global states, and anti-globalization discourses, mandatory vaccination and, statements of reaction to decision makers and government campaigns on vaccination, expressions of reaction to the decision of private enterprises not to provide services to the unvaccinated ones and to forcefully vaccinate their employees, reactionary statements to the academics who are talking about the vaccine, the idea that the epidemic is not real, anti-Chinese opinions with reference to the Sinovac vaccine, reactions to the anti-vaxxers, support for vaccine.

The basic question of the study is what are the main arguments of the anti-vaccine discourse under the hashtag #aşiolmayacağım. In the study, retweets or original tweets were evaluated without any distinction. Ethically, no personal information or any tweets that would reveal the identity of the person who posted that tweet was shared in the study.

Theoretical framework of the study firstly based on the distinction of vaccine hesitancy and rejection of the vaccines. While vaccine hesitancy means that a delay in accepting or rejecting vaccines depending on the situation, rejection of the vaccines indicates that a total rejection of the vaccination regardless of context, time, and space. After detecting the distinction between these two terms, the second theoretical framework of the study is based on the relationship between social media and anti-vaccination campaigns. There are several studies in literature that reveal complicated relation between social media and vaccination campaigns. This study aims to compare those previous works and its own result in order to find a meaningful relationship between its own findings and the literature itself.

According to the findings of the study, anti-vaccination campaign at Twitter is mostly based on “the idea of vaccine is harmful and/or unlicensed”. Also, “The idea that the epidemic is not real” is the least shared approach. While 122 tweets are about “the idea of vaccine is harmful and/or unlicensed” which corresponds to 36,09% of the total tweets, only 1 tweet is about “the idea that the epidemic is not real” which is 0,30% of the total tweets.

The findings of this study indicate that social media is an effective communicative field in Turkey especially in the meaning of developing and expansion of anti-vaccination movement. The findings of the study show that the dissemination of the anti-vaccine discourse has increased significantly due to the negative experiences in individuals after vaccination and the distrust of the people, who are going to be vaccinated, because of the part in the responsibility of accepting to be vaccinated.

The classification which is made according to the findings of the study is in harmony with the literature, which shows that discourses of the anti-vaxxers on social media at different locations in the world and the discourses of the anti-vaxxers on social media in Turkey are similar to each other. However, it is hard to say that the anti-vaccination movement in Turkey has become a social movement in general.

As the suggestions of the study, the side effects of the vaccination should be examined in order to reveal the fact that either they were caused by the vaccination or not, also in the meaning of fighting the misinformation, the scientific explanation about the ingredients of the vaccine should be announced to the public. For the same reason, relatives of the patients can be effective in order to obstruct incorrect information through using emotional discourses in order to change the ideas of anti-vaxxers due to the fact that they are not accepting scientific explanations openly and easily.

As another suggestion, the advantages of the vaccination campaign can also be emphasized by the public policy actors in order to convince the anti-vaxxers by stressing the economic dimensions and benefits, social and cultural pros of the post-epidemic period.

Araştırmacı Katkı Oranı: Araştırmacılar çalışmaya eşit oranda katkı sunmuştur.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır

Dijital Oyun ve Bağımlılık

Digital Game and Addiction

Adeviye Uzunoğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, adeviye.uzunoglu@hbv.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2963-4966>

Öz

Oyun, çok eski zamanlarda insanların hareketleri ve taklitleriyle var olmuş bir olgudur. Genel olarak eğlence, boş vakit değerlendirme veya eğitim gibi çeşitli amaçları bulunmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve sokakların aileler tarafından güvensiz bulunması, evde oyun oynama kültürünün doğmasına yol açmıştır. Geleneksel olarak niteleyebileceğimiz sokak oyunları 1947 yılında ilk eğlence cihazının geliştirilmesiyle farklılaşmıştır. Önce atari salonlarında oynanan oyunlar, teknoloji ve internetteki hızlı gelişme ile günümüzde televizyon, bilgisayar, tablet ve cep telefonlarıyla oynanabilir hâle gelmiştir. Hayatımızın her anında bulunan dijital oyunlar belirli etkilere neden olabilmektedir. Bu noktada dijital oyunların en önemli etkisi ise bağımlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık bireylerin sosyal ilişkilerinde ve hayatının diğer alanlarında olumsuzluklara yol açmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dijital oyunlar

fiziksel aktivite, sağlıksız beslenme, görme ve işitme ile ilgili hastalıklar ile iskelet sorunları, uyku bozuklukları ve depresyon gibi büyük sorunlara da neden olabilmektedir. Dünya genelinde dijital oyun oynama bağımlılığının %1,3 ile %9,9 arasında yaygınlık kazandığı ve sürecin devam ettiği bilinmektedir. Bu oranlara göre; her 10 kişiden 1'i oyun bağımlısıdır. Rakamlar, çok ciddidir ve kontrol altına alınması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışmada dijitalleşmeyle birlikte hayatımıza giren dijital oyun, dijital oyun bağımlılığı, bu bağımlılığın olumlu ve olumsuz etkilerini açıklamak amaçlanmıştır. Hangi yaşta olursa olsun dijital oyunların, bireyler üzerindeki etkileri önemlidir. Dijital oyun oynama davranışının gün geçtikçe artması ve dijital oyun bağımlılığı üzerine yeteri kadar çalışma bulunmaması açısından yapılan çalışma önem taşımaktadır. Çalışma ampirik bir analize dayanmamaktadır ve mevcut çalışmalar derlenerek konu ele alınmıştır.

Abstract

Game is a phenomenon that existed in ancient times with the movements and imitations of people. Game in general, has purposes as entertainment, filling up leisure time or contributing to education. The development of technology and families' perception of the outside World which is insecure, have led to the emergence of the culture of playing games at home. In light of rapid development of technology and internet, street game which can be described as traditional, were differentiated with the development of the first entertainment device in 1947, and the games played in arcade halls have become playable on television, computers, tablets and mobile phones. At this point, the most important effect of digital games appears as addiction. Addiction affects individuals' social relationship, in fact the whole life negatively. According to the world health organization, digital games can

also cause major problems such as sedentary lifestyle, unhealthy nutrition, visual and hearing impairments, skeletal problems, sleeping disorders, depression. It is stated that digital game addiction has gained and continues to gain between 1.3% and 9.9% worldwide. When we look at these rates, 1 in 10 people are addicted to games. This ratio is very serious and it is seriously significant to control it. Therefore, in this study, it is aimed to explain the positive and negative effects of digital game, digital game addiction and digitalization. The effects of digital games on individuals are important at any age. The study is important in terms of increasing digital game behavior day by day and insufficient research on digital game addiction. The study is not based on an empirical analysis, the current studies were compiled and the subject was discussed.

Anahtar Kelimeler

Keywords

Oyun, Dijitalleşme, Dijital Oyun, Bağımlılık, Dijital Oyun Bağımlılığı
Game, Digitalization, Digital Game, Dependence, Digital Game Addiction

Geliş Tarihi / Recieved: 16.11.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 04.12.2021

Uzunoğlu, A. (2021). Dijital oyun ve bağımlılık. Yeni Medya, 2021(11), 116-131.